

פירוש השלח - א בי פינול השלח דגד - ארצות מיתולוגיות - ארצות

הגד יתג ארצות

דברים א זמנו א הנציה

1 "אצל הנצי"ב בא הכל מתוך עמלה-של-תורה"

קשר נפשי-פנימי היה לו אל הנצי"ב, האישיות הנעלה הזאת עמדה לפניו כסמל האדם השלם, איש-התורה שכל עילוייו בא מבפנים - מתוך תלמודה ועמלה של תורה, ממעמקי נשמתה דאורייתא.

בעת-רצון העזתי פני ושאלתי: במה השפיעה עלי ולוויין? ותשובתו היתה: ,,בכמות המופלאה של לימוד-התורה שבה, ובאישיותו התמימה והטהורה של הנצי"ב. והוסיף: ,,בנצי"ב ראו שהכל בא אצלו מתוך תורה, המדות והדעות, אהבת ישראל והיבת-ציון, הכל בא מבפנים, ללא שום תערובת של השפעה צדדית."

שיתת הראיה אה צה

3

רבינו, גם הוא, כגדולי האחרונים, יצא לביורו 'פשט הכתובים' בפירושו על התורה, וכפי שהגדיר זאת בשער הספר, וזה לשונו: יעמיק דברים ליישר הדורים בפקדי ה' ישרים, להוכיח כי אין בהם שינויים ויתורים, הכל במעמקי הפשט סדורים. וכל נקודה או דגש המיותרים, על כוונות רמות מורים, וגם דרשות רז"ל בעומק הפשט מזהירים.

אמור מעתה, ספר זה איננו 'ספר ווארטים', אלא ספר המעמיק בפשט הכתוב ובידיוקי המקראות, ואכן המחפש בספר רעיונות מהירים כשהוא 'עומד על רגל אחת' בין קבלת שבת לערבית לקראת אמירת 'דבר תורה' בשולחן שבת, לא ימצא את מבוקשו. אנשי דורנו המחפשים פתרונות מהירים לכל דבר וענין לא יוכלו להסתייע בדברי רבינו, וסופם להחזירו למדף הספרים ליימים אחרים.

2 "הנצי"ב - צפירת תפארתנו חמדת כל בית ישראל"

במאמר בשם ,,צבי לצדיק" (בעיתון ,,מחויקי הדת", לבוב, תרמ"ו, גל' 8), כותב מרן זצ"ל על הנצי"ב: ,,צפירת תפארתנו חמדת כל בית ישראל, הגאון האמיתי, אור העולם, אדמו"ר מרן נפתלי צבי יהודה ברלין שליט"א, נשיא אלקים אשר בתוכנו - דבריו הקדושים הם לאמיתתה של תורה, כי תורת-אמת בפי רבנו-מאורנו. המון תלמידיו הרבים, שותים בצמא את דבריו, ורבבות אלפי ישראל מקדישים ומעריצים שמו."

שיתת הראיה

5

אמנם ישנו פן נוסף גדול ורחב בדברי רבינו אשר נושק לתחום 'מחשבת התורה', וכפי שמגדיר זאת בנו הרב מאיר ברלין ז"ל (הובא בסוף חומש בראשית), וזה לשונו: מי שלומד את הפירוש הזה מראשו ועד סופו רואה לפניו תמונה שלמה של היהדות בקדושתה ובמקורייתה, והתמונה הזאת מצורפת מאותיות וממלים, ממקראות ומפרשיות, התמונה הרוחנית של עם ישראל מימיו הראשונים משובצת אבני קדש והיא מתגלית בצורה שלא ידענוה כמותה, לא בביאורים ולא בפירושים. כי גם מפרשי התורה... מבארים את פסוקי המקרא על פי דברי חז"ל אם בהלכה אם באגדה, מה שאין כן 'העמק דבר', הביאור הזה מכניס את התורה המסורה, תורה שבע"פ, אל התורה שבכתב עצמה, לא רק לאותיותיה ופסוקיה, כי אם לאישיה ולמאורעותיה (עוד כאן לשונו).

הקצת הרג נוסחא - ארצות השלח דגד

ארצות השלח דגד ארצות ארצות

הרחב דבר

6

(א) ותענה שרי. כי הרמז"ן ז"ל חטאה אמנו צענוי הזה וגם אצרהם כו', אצל לא כן דעת חז"ל צרצה ריש פי חיי, חז"ל, זו שרה שהיתה תמימה צמעה, א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימתא, ולא ציארז המפרשים מה העלה צוה ר"י, ושם להלן א"י עוד, עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל ונר אלהים טרם יצבה ושמואל שכב וגו' אר"י כהדא עגלתא תמימתא, וזה פלא, אצל צוה לצייר תמימות הנדיקים הללו דצבר אשר היה נראה לעינינו להיפך, שהרי שרה התנהגה עם הגר שלא צדק תמים, על זה צוה ר"י וציאר שלא היה מנד קנאת הכבוד וכדומה, אלא היה נוגע לעבודת ה', באשר הצינה שרה שצמנה שהקילה הגר בכבודה אע"ג שהיתה מוחזקת אללה עלי שום ספק ליראת ה' מאד, וכאשר ראתה ממה שפגע צפרעה על פי דבר שרה, אלא שהקילה צלצה בכבוד שמים, ועל זה היתה מרחתא כדא"י צמענית ד"ד האי לורנא מרצנן דרתח אורייתא דרתח צי, ואע"ג שאין זה הגון כדא"י שם דצעי לילף נפשיה צניחתא, מכ"מ אין זה חטא, דכך טבע אש התורה, וכך היה קנאת אש יראת ה' עזורה צלצה, עד שלא שמרה מחמת זה הליכות דרך ארך כראוי לאשה כבודה ללכת עם שפחתה צנחת וצמעט קפידא, וע"ז המשיל ר"י כהדא עגלתא תמימתא. והציאור ע"ז שידוע דחפייה צגוף הצהמה הרי זה תולדה דקצן המזיק ולא שן ורגל דאורחיהו דצהמה צק, ומכ"מ העגלה הקופצת ממקום למקום והיא צדק קפייה דחפה לאיש והזיקו, אין זה קצן המזיק אלא כך הוא דרכה וטבעה ולא כזונה להזיק, כך מעשה שרה עם הגר לא להזיק לה עשתה כן ח"ו, אלא לקנאת כבוד ה' עשתה מה שעשתה והגיע להגר. וכך הוא צשמואל דכתיב ושמואל שוכב צהיכל ה', והיה צמשמע שדרך שמואל היה לשכוב צהיכל ח"ו, וזה צודאי אסור, וכבר נאמרו ע"ז י"שוצים, אצל ר"י אמר ע"ז כהדא עגלתא תמימתא שלא היה כן משום קלות ראש ח"ו, אלא באשר היה שקוע צהצודדות וצאלקות עד ששכח מקומו כי הוא צהיכל ה', וכצבור שהוא צאזיה חדר חול שהיה סמוך להיכל, וכה היה צבור עלי שאמר לו שוב שכב. הא מיהא שיצאה שרה אמנו מעון וחטאת צוה, ומש"כ הרמז"ן שמשום זה היה פרא אדם לענות זרע אצרהם ושרה בכל מיני ענוי, לא ידעתי וכי צני ישמעאל לצדם התעללו צזרע אצרהם ושרה יומר מכל אזה"ע זה צדור זה חה צדור זה, וכן להיפך צני ישמעאל לא עם צני ישראל לצד התעללו, כי עם כל מי שהיה נכבש מהם צעת רמה ידם עשו פרעות:

בוא ארצות. פ"ק 56, ד"ס 10

(ד) הנה בריתי אתך. לעורך למה שאני מדבר אתך: והיית לאב המון גוים. שעד כה שקרא אברהם בשם ה' וגיייר כמה אנשים, לא היה אלא אותם אנשים שנתגיירו לגמרי ונכנסו בכלל עובדי ה' בתורתו שלמדם אברהם, ומצואר בגמ' סנהדרין ד"ט ע"ב ובעבודת כוכבים ד"ט דמשמעות ואת הנפש אשר עשו בחרון, הוא שלמדם תורה, ודבר זה אי אפשר בכל העולם, ומראש מקדם לא היה הכונה אלא להציב גבולות עמים למספר בני ישראל, אבל לא שיהיו כולם בכלל עדת ישראל, אבל זה היה הרצון והתכלית שיהיו כל אוה"ע יודעים את ה', והאלילים כליל יחליף, ולדבר זה הזהיר הקב"ה את אברהם שיהי רצונו להשקיע דעתו להיות לאב המון גוים להכירם את ה' (א), וזוהי יהיה נקרא את המון גוים, כאב המעמיד את בנו על דעת ישרה. וזוהי נמצא דבר ה' הקודם התה"ך לפני. היינו שיפרסם אלהותו לפני אוה"ע שאינם מוכשרים לקבל גירות גמור. ואמר בלשון המהלך ולא אמר לך לפני, משום שנדרש לזה סיעתא דשמיא שיגיע לזה, על כן אמר התהלך בלשון התפעל: והידי תבנים. דבזה יהיה נשלים זורת האדם השלם, כאשר על ידו יהי מתגלה כבוד ה' בכל הבריאה, והי זוהי כדמותו כללמו ז: שהוא שיעור קומה שעלה ברצונו ית' שיהי נמשך הבריאה לפ"כ. והיינו שהקדים ה' אבי א"ל שדי.

שאמרתי לעולמי די, ולא נעשה שיעור הבריאה בלי חשבון, אלא אני עשיתי השיעור ממומנס לפי השלמת התגלות כבודו שהוא תכלית הבריאה, כמאמר ישעיה הנביא [מ"ג ז'] כל הנקרא בשמי לכבודי בראשיו, וזוהי כונת מאמר ה' למשה בפי שלח ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ וגו' נמצואר במקומו, וע' מש"כ לעיל ב' ד', וא"כ אין האדם שלם כדמותו אם לא שהוא ראוי שימגלה כבודו על ידו בכל העולם, ואם שלא נעשה כן בפועל, מ"מ שלימותו אינו תלוי אלא כשהוא צדק וצדקו להגיע לך. וזוהי שעשה אותו הקב"ה לאב המון גוים, נמצא כונת המאמר וארבה אותך במאד מאד. שיהיו כל אוה"ע מודים ומכירים עוצה לאברהם זמה שהוא הכיר אלהות בעולם, וע"י זרעו שהלכו אחריו נסתבב שלא יבערו גם המה באלילים: (ה) ורא יקרא עוד. האז עוד מיותר ומה נקרא חסר אם אמר ולא יקרא שמך וגו', כמו להלן לא תקרא את שמה שרי, אלא משמעות עוד כמו שהיה עד כה, שגם הנפש ש אשר עשה וגייירם קראו אותו אברהם, ונכמו שמפרש ר"ע שלהי מס' סנהדרין על המקרא לא חבנה עוד כמו שהיתה כו' ע"ש, וע' מ"ש בפי דברים י"ז ע"ז, וה"י רק זרע אברהם לא יקראו אותו אברהם, כדי שיהיו זוכרים תכלית מעשיהם להיות ג"כ אבות המון גוים כמש"כ בהר"ד, אבל אוה"ע רשאים לקרוא אותו אברהם. וזוהי מיושב הא דא' בסנהדרין דנ"ט דמנחה שנאמרה ולא נשנית עמים רבים, עד שיגיעו לידי התכלית:

כפי שכתבתי בפיך

הרחב דבר

(א) ולזה ניתנו אח"כ עם ישראל כמו שאמר ישעיה הנביא מ"ב ו' ואצרך ואמתך לברית עם לאור גוים, ואין הפי' של ואצרך מלשון יצירה, שהרי כל העולם הקב"ה יוצרם, ותו לכתוב ואצרך לברית עם, מאי ואמתך, אלא הפי' של ואצרך מלשון זורה, פי' נתתי לך זורה מיוחדת ומובדלת מהמון גוים, ומכ"מ ואתגך לברית עם לתקן כל עם באמונה, שהוא נקרא ברית וכמש"כ בפי' שמות ל"א ט"ז וככ"מ. לאור גוים בדרך ארץ, וזוהי תכלית הבריאה כמו שאמר ה' ליהושע ד' כ"ד למען דעת כל עמי הארץ את יד ה' כי חזקה היא למען יראתם את ה' אלהיכם כל הימים, פי' דכל עמי הארץ אין הרצון אלא שידעו את יד ה', ולא כמו תכלית סגולת ישראל שיהיו גם יראים את ה' כל הימים וכאשר הארכנו עוד בזה בפי' בא, והיה לזה התכלית, ההתחלה צימי יהושע האצנים שנלטהו לכתוב עליהם תורה שכתב בשבעים לשון, וכתב בזה הענין של האצנים, היום הזה נהיית לעם וגו' כמו שציארנו במקומו בפי' דברים כ"ז ט', ואח"כ בא והגיע ע"י הפיזור הגדול של ישראל לזה התכלית כמו שנבאר ג"ו שם בעזרו ית'. אמנם מראש הזהיר הקב"ה כל זה לאברהם אבינו ראש האומה הנבחרת, וכח כל האומה נכלל בשורשה. וזוהי הא דקיי"ל כר"י דגר יכול לומר אלהי אבותינו ראש האומה הנבחרת, והוא משום דכתיב כי את המון גוים נתחך כמש"כ המוס' בבב"ב דפי"א בשם הירו', והקשה בחי' ריטב"א מכות פ"ג ד"ט נהי לאברהם את לגוים, יתחך ויעקב מאי איכא למימר ונדחק בישוב, ולדברינו מצואר לאברהם וכל זרעו אבות המון גוים המה. וגוים וישראל נמשלו לאש ומים, כדכתיב והיה צית יעקב אש [עובדי], ובאוה"ע כתיב הוי המון עמים רבים כהמות ימים ישראל ישע"י י"ז, ואש הוא צורה מאירה ומכשיר את המים לכל דבר שנלך, אבל כל זה כשהמים בקדירה מפקקת צין האש והמים, אבל אם יגעו זה צוה המים יכבו את האש ויקלקלו את האש יותר מהמים, שהאש מעלה עשן ולא המים, כך ישראל המה צורה מאירה ומכשירים את אוה"ע, אבל כל זה שיש תורה מפקקת צין ישראל לאוה"ע, והתורה הוא המלמוד שאין לאוה"ע חלק בזה, אבל כשמתערבים ואין התורה מבדיל ביניהם, אוה"ע מקלקלים את ישראל ומצטלים לישראל, כמו שהמים מצטלים ומכבים את האש:

כפי שכתבתי בפיך